

Klaas van Egmond

IJsselmeergebied: duurzame ontwikkeling vanuit ecologisch perspectief

m.m.v.:

Jan Janse

Eddy Lammens (RIZA)

Leon Braat

Willem Ligtoet

Rijk van Oostenbrugge

Hendrien Bredenoord

Milieu en Natuur
Planbureau

Opbouw

- Wat komt er op ons af?
  - klimaatverandering
  - ruimtedruk

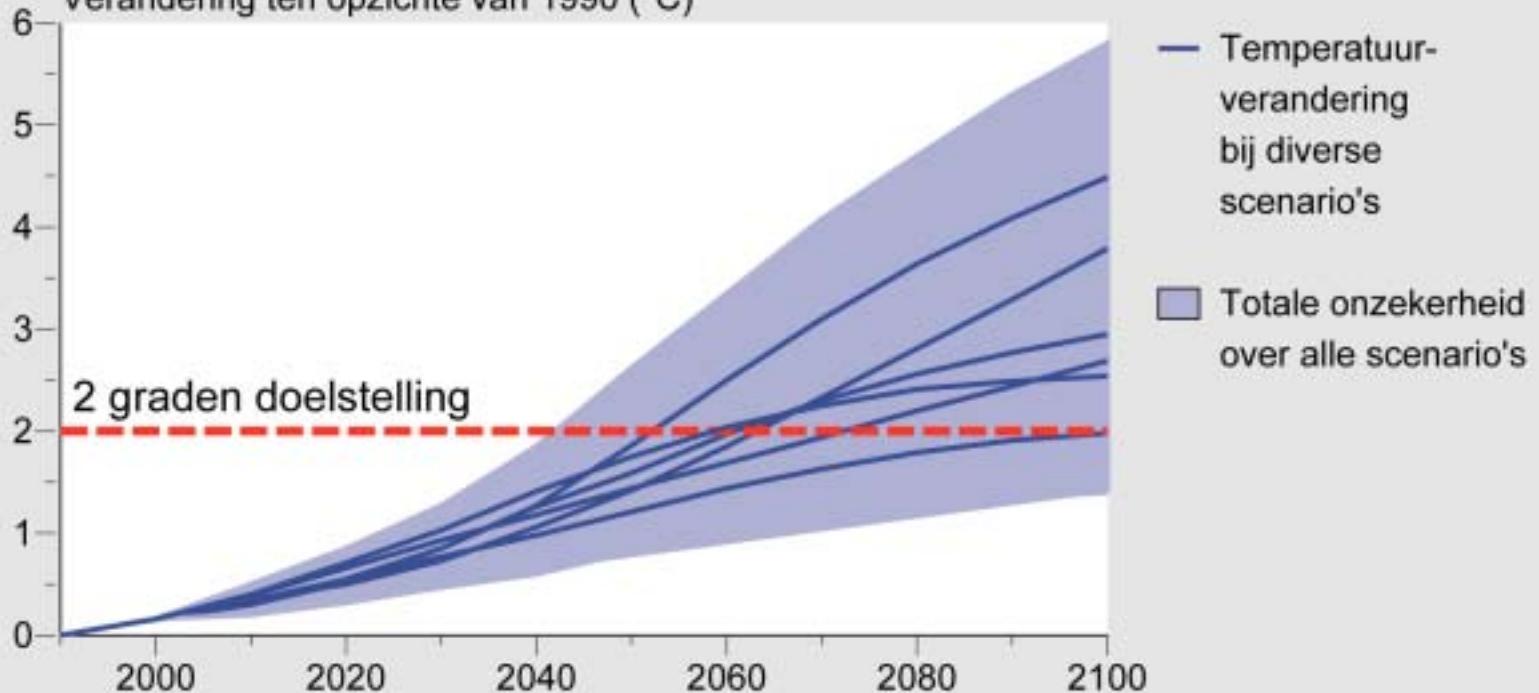
Adaptatie vanuit duurzaamheidsperspectief

- Aspect: Ecologie ('planet'):
  - van binnenzee tot zoetwatermeren
  - ecologische betekenis
  - ecologische problemen
- Aspect: Gebruiksfuncties ('people')
- Aspect: Economie ('profit')
- Opties voor de toekomst

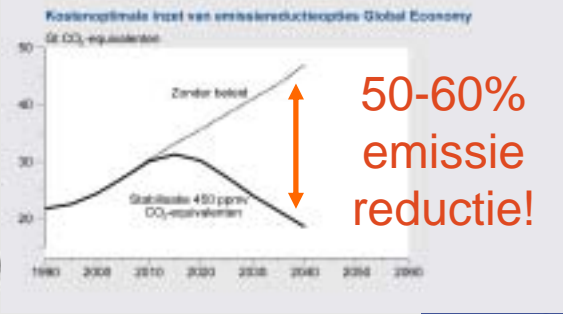
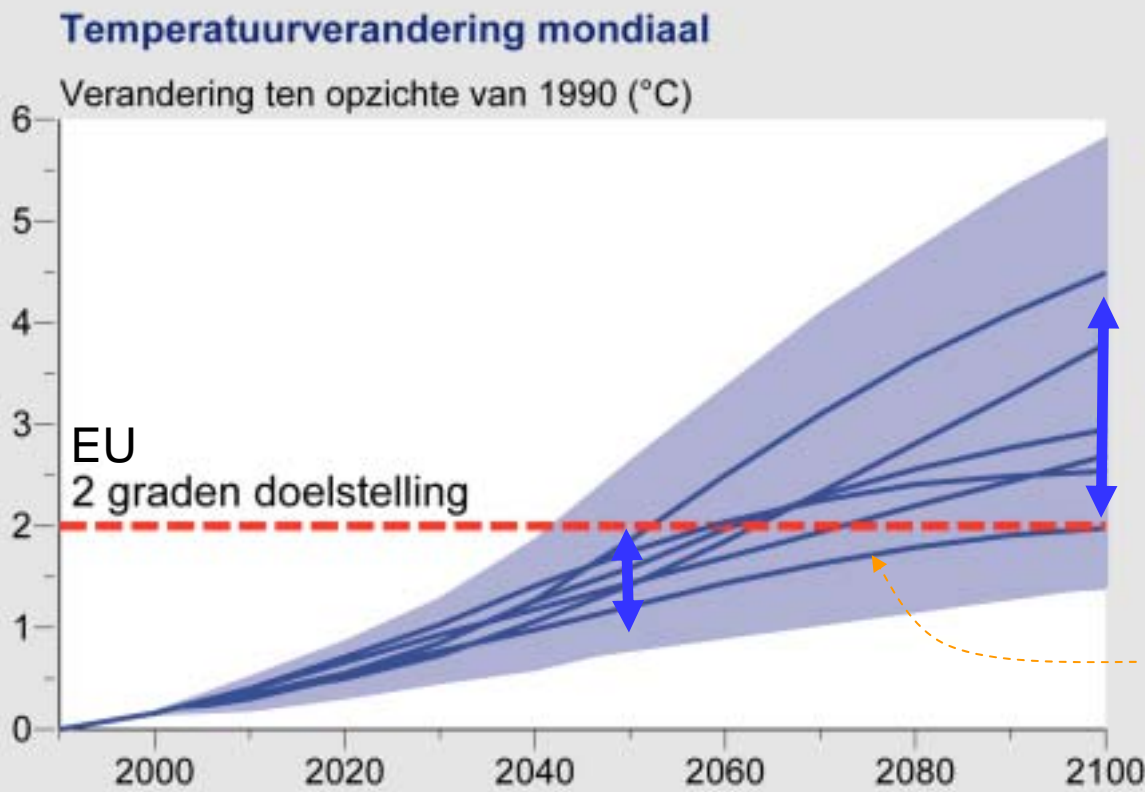
Hoe is de wereld er aan toe?

Temperatuurverandering mondiaal

Verandering ten opzichte van 1990 (°C)

Temperatuurstijging alleen met grote inspanning te beperken

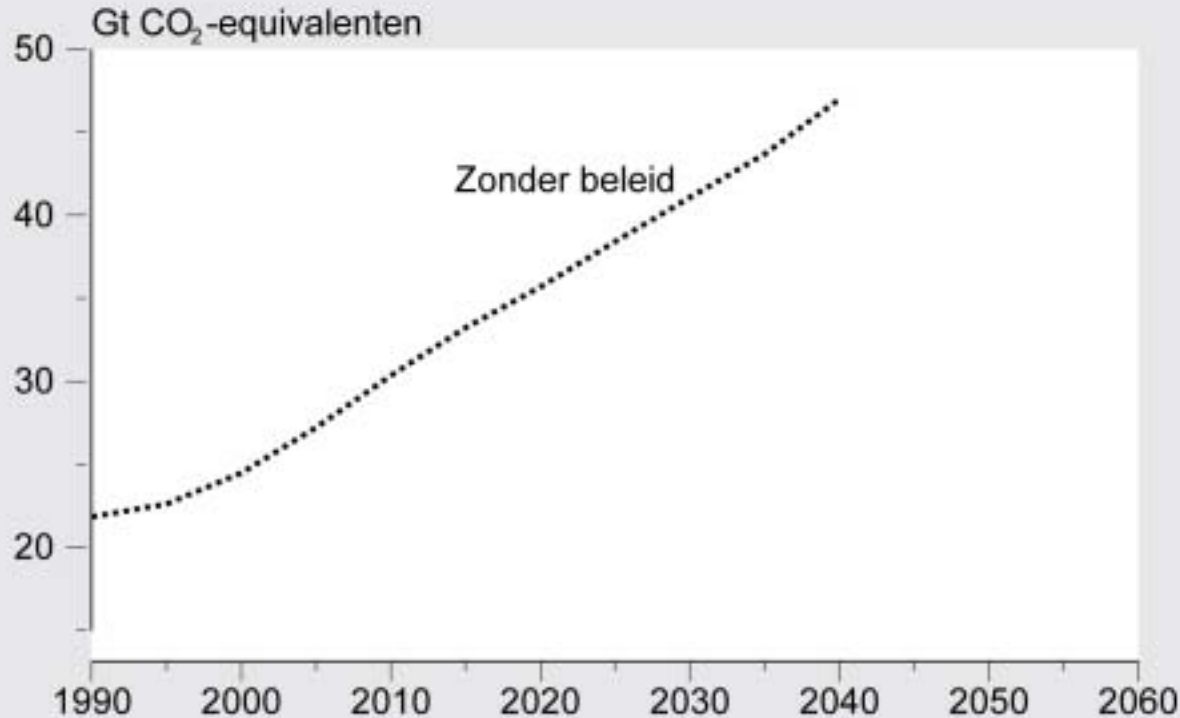
KNMI

1-2 graden in 2050
2-4 graden in 2100

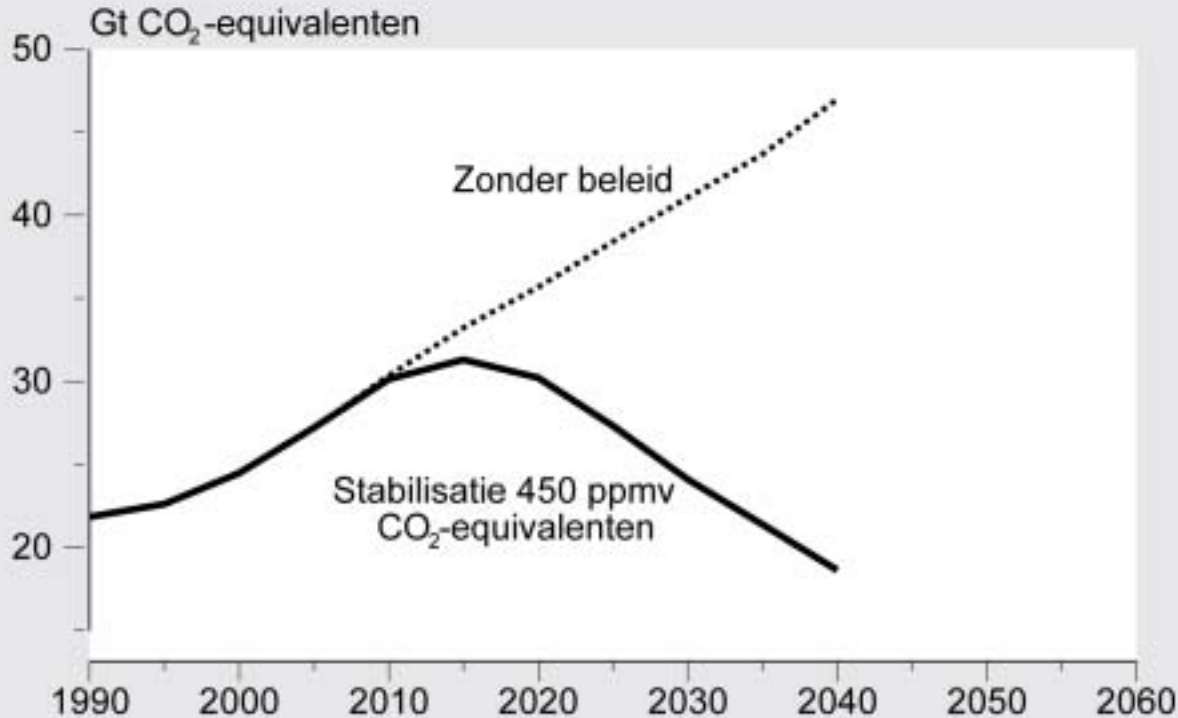
Klimaatprobleem internationaal oplosbaar

Kostenoptimale inzet van emissiereductieopties Global Economy

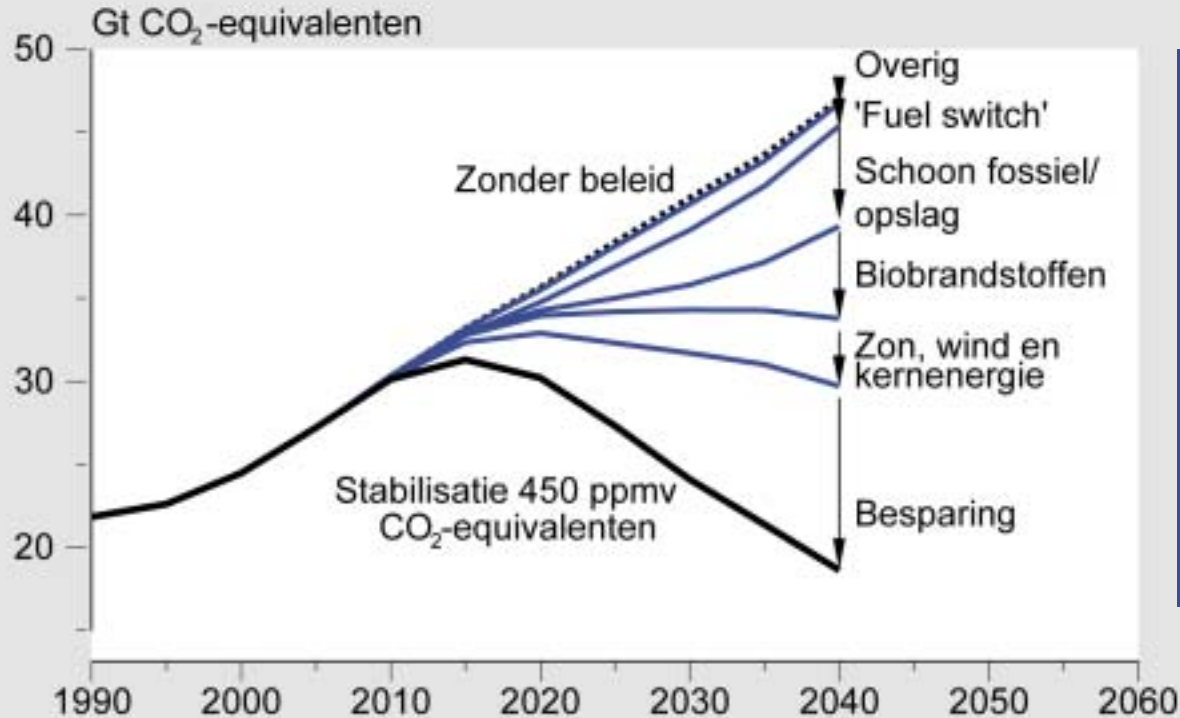
Klimaatprobleem internationaal oplosbaar

Kostenoptimale inzet van emissiereductieopties Global Economy

Klimaatprobleem internationaal oplosbaar

Kostenoptimale inzet van emissiereductieopties Global Economy

Dit vergt een enorme inspanning

Kan niet zonder ontwikkelingslanden

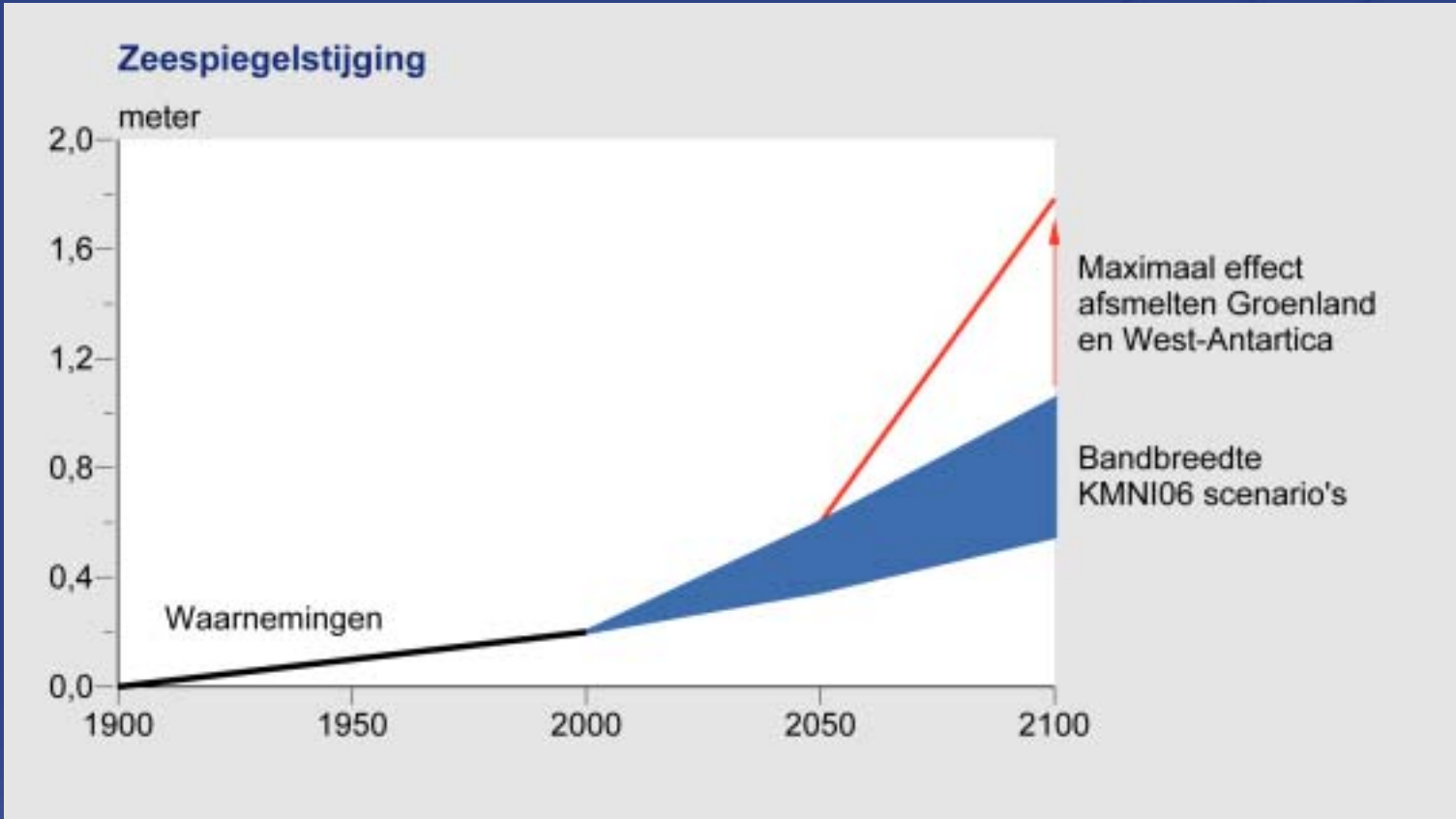
**Technologie
Consumptie
Bevolking**

Duurzaamheidsagenda

- Doelen
  - Expliciet maken en onderling afstemmen (trade-offs)
- Samenhang
  - Duurzaamheidsprobleem door ééNZijdigheid
- Langetermijngerichtheid
  - Meerdere generaties
- Individuele versus collectieve kwaliteiten bewaken
- Ruimte
  - Meer functies accommoderen bij minder ruimte door ordening
- Energie
  - Beoordeling op klimaat-effect, ruimtebeslag, betaalbaarheid, voorzieningzekerheid

Fysieke doorwerking naar Nederland

Onbekende, maar kleine kans op versnelde zeespiegelstijging vanaf 2050

Adaptatie: opties

Veiligheidsnormen waterkeringen

- Voldoet niet aan de norm
- Voldoet niet aan de norm, verbetering voorzien
- Voldoet aan de norm
- Geen oordeel
- ★ Zwakke schakels

Versterking dijken die niet aan norm voldoen

Waterstromen via het IJsselmeer

Belangrijkste aan- en afvoerdebielen in het Natte Hart. Bij elke pijl staan steeds twee getallen: het eerste is het waterafvoerdebiet in de zomer (m^3/s), het tweede is het afvoerdebiet in de winter (m^3/s).

Waterafvoer bij eb: spuisluizen in de Afsluitdijk

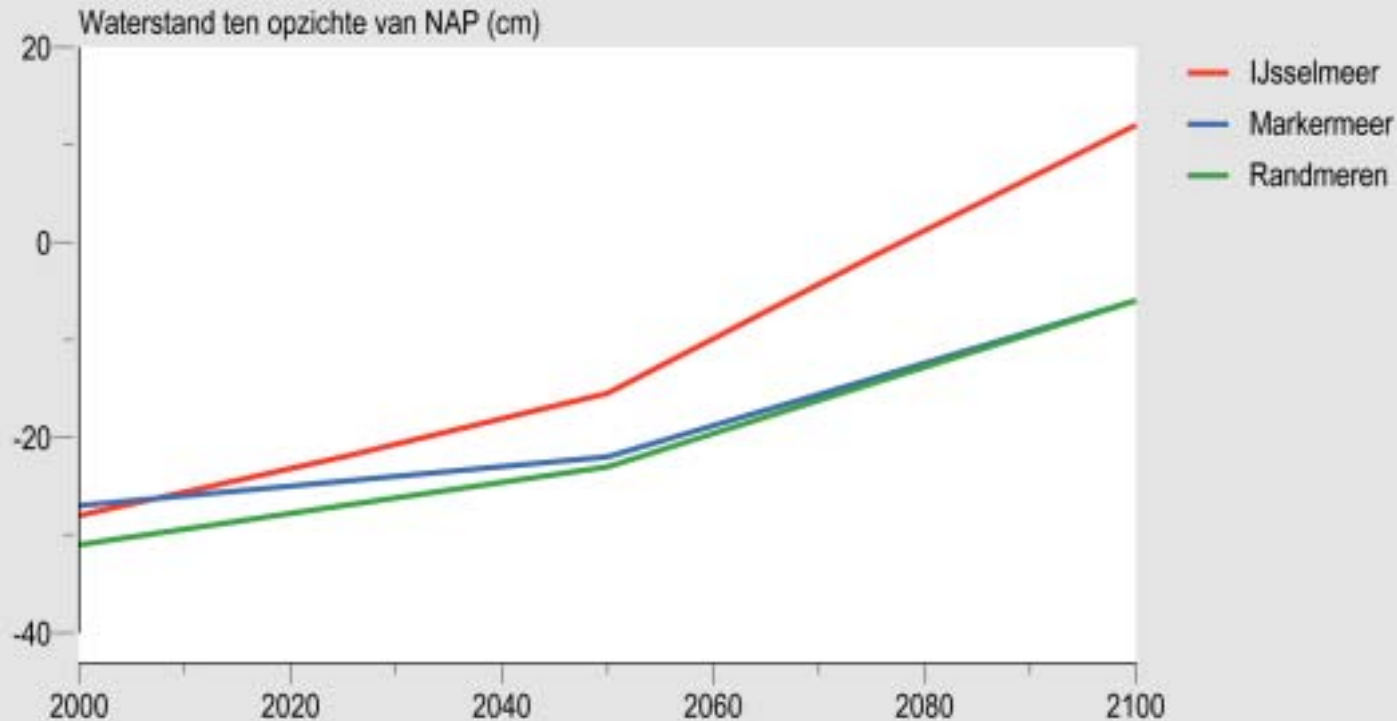
Adaptatie

Reeds in gang gezet:

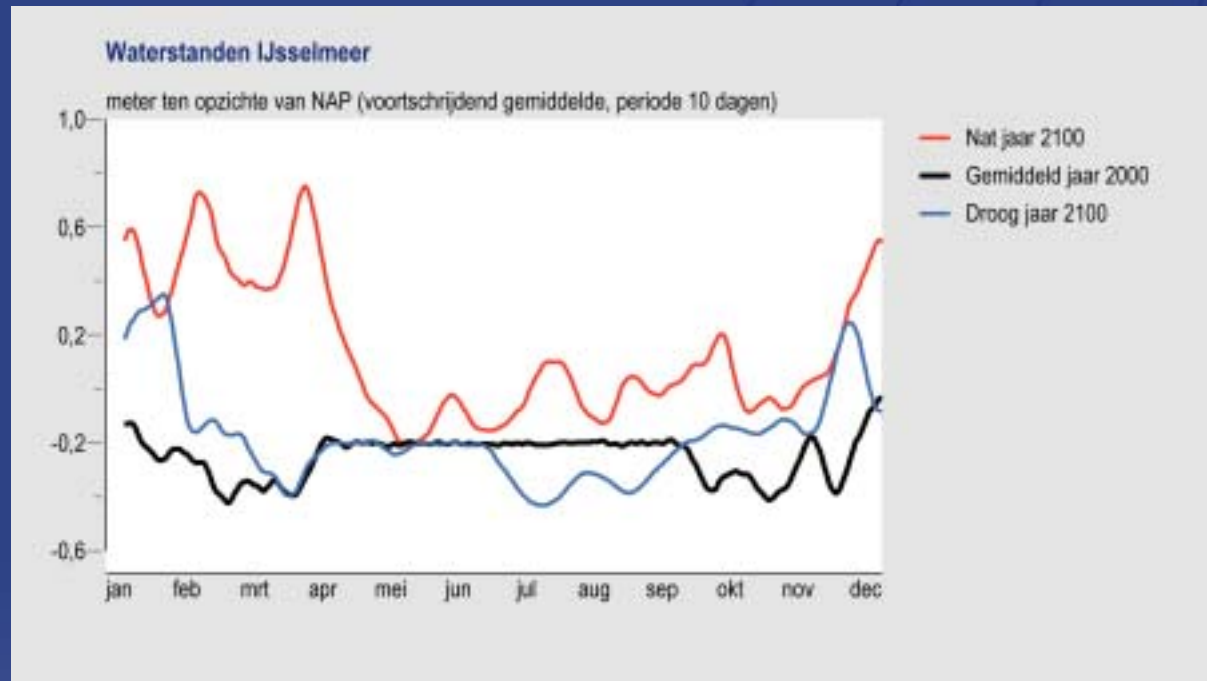
- dijkverhogingen rivieren
- 'Ruimte voor de Rivier'
- verbetering zwakke schakels kust

- verhoging Afsluitdijk
- verhoging spuicapaciteit door Afsluitdijk
- verhoging IJsselmeerpeil

Toekomstige winterpeilen in IJsselmeergebied

Gemiddelde winterpeilen IJsselmeer, Markermeer en randmeren

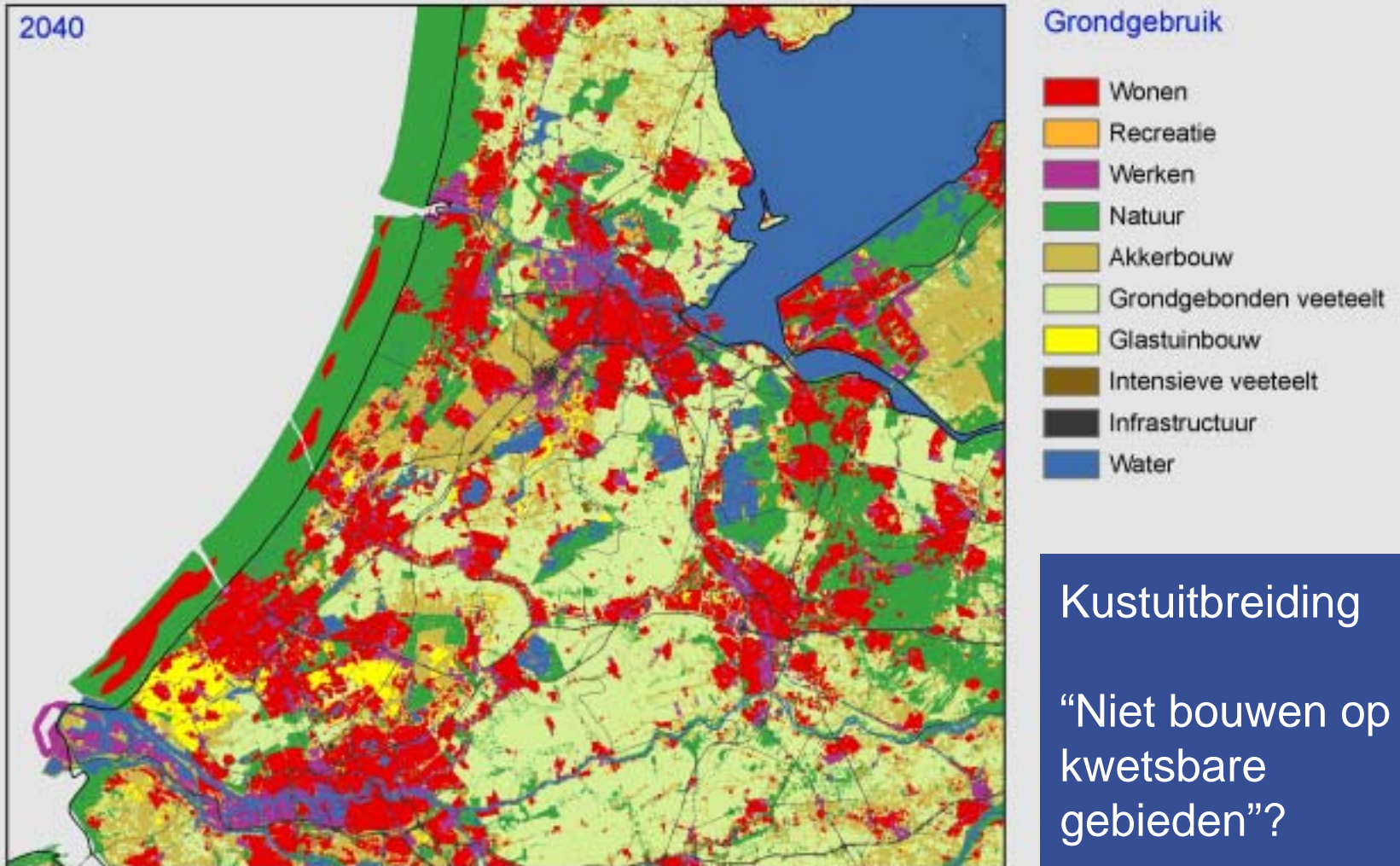

Waterstanden IJsselmeer, 2000 en 2100

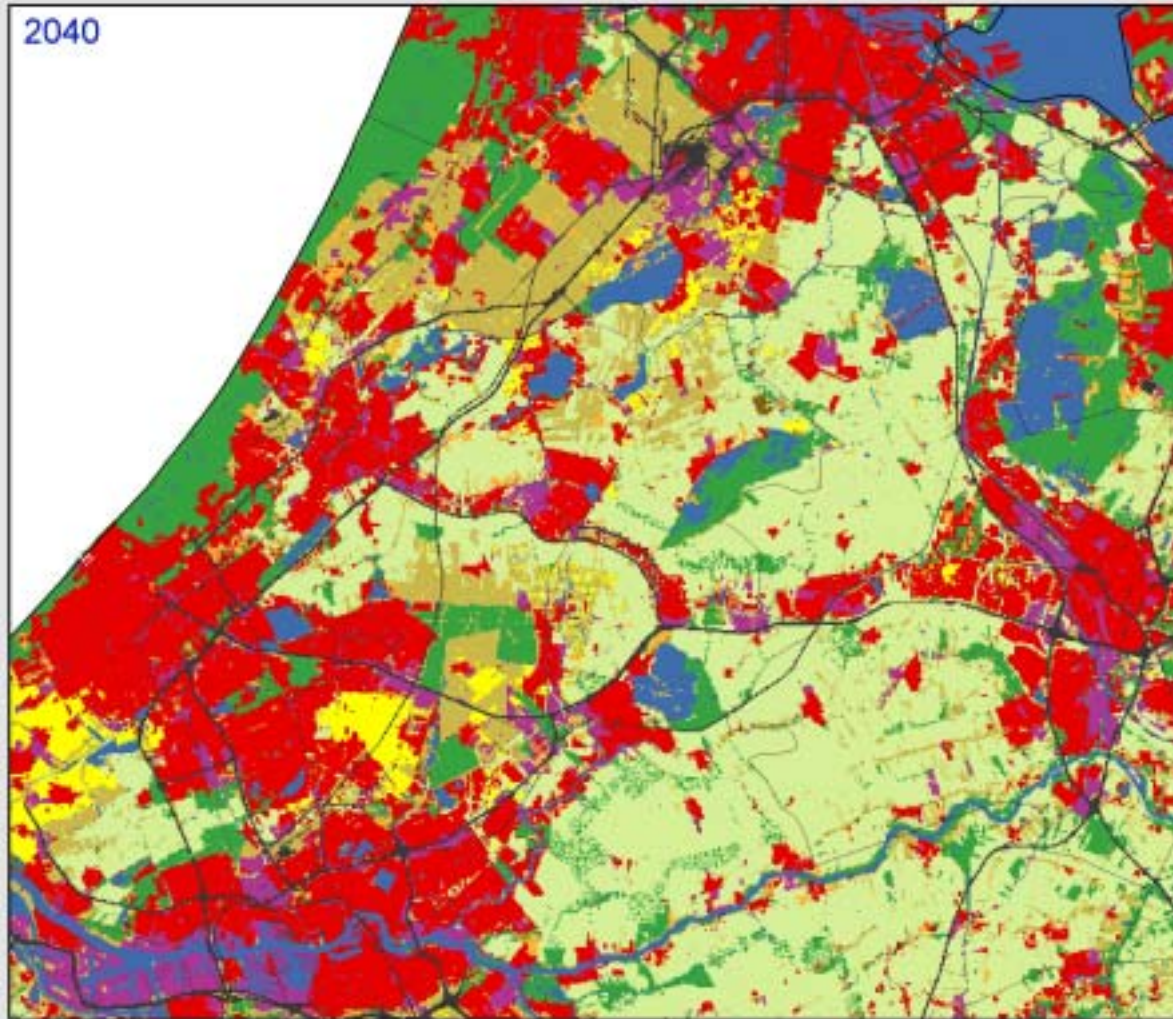

Adaptatie: opties

Ruimtedruk op Randstad

2040

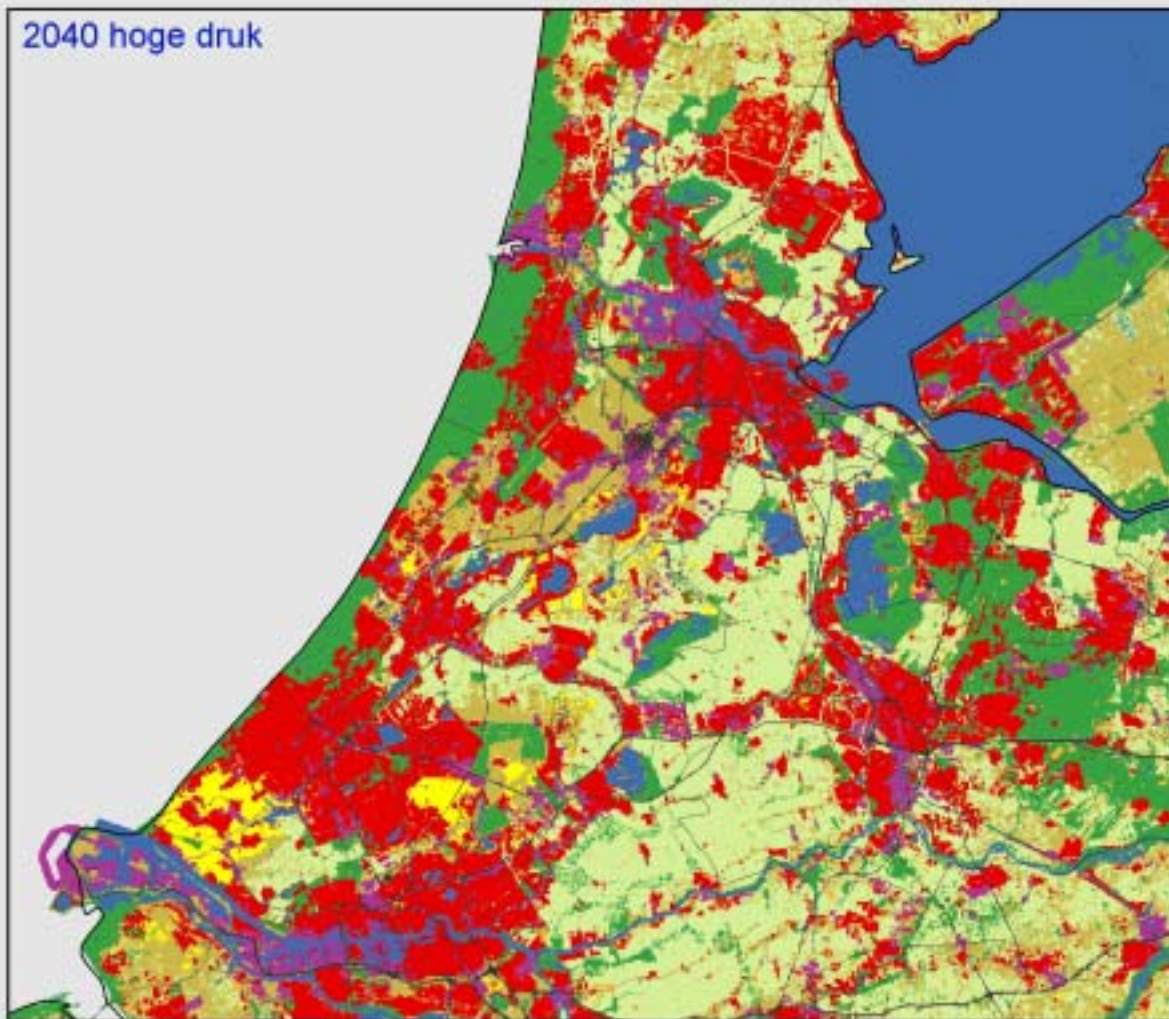

Grondgebruik

- Wonen
- Recreatie
- Werken
- Natuur
- Akkerbouw
- Grondgebonden veeteelt
- Glastuinbouw
- Intensieve veeteelt
- Infrastructuur
- Water

Extra ruimtedruk bij hoge economische groei en bijbehorende arbeidsmigratie

2040 hoge druk

Grondgebruik

- Wonen
- Recreatie
- Werken
- Natuur
- Akkerbouw
- Grondgebonden veeteelt
- Glastuinbouw
- Intensieve veeteelt
- Infrastructuur
- Water

Het IJsselmeergebied (voorheen Zuiderzee)

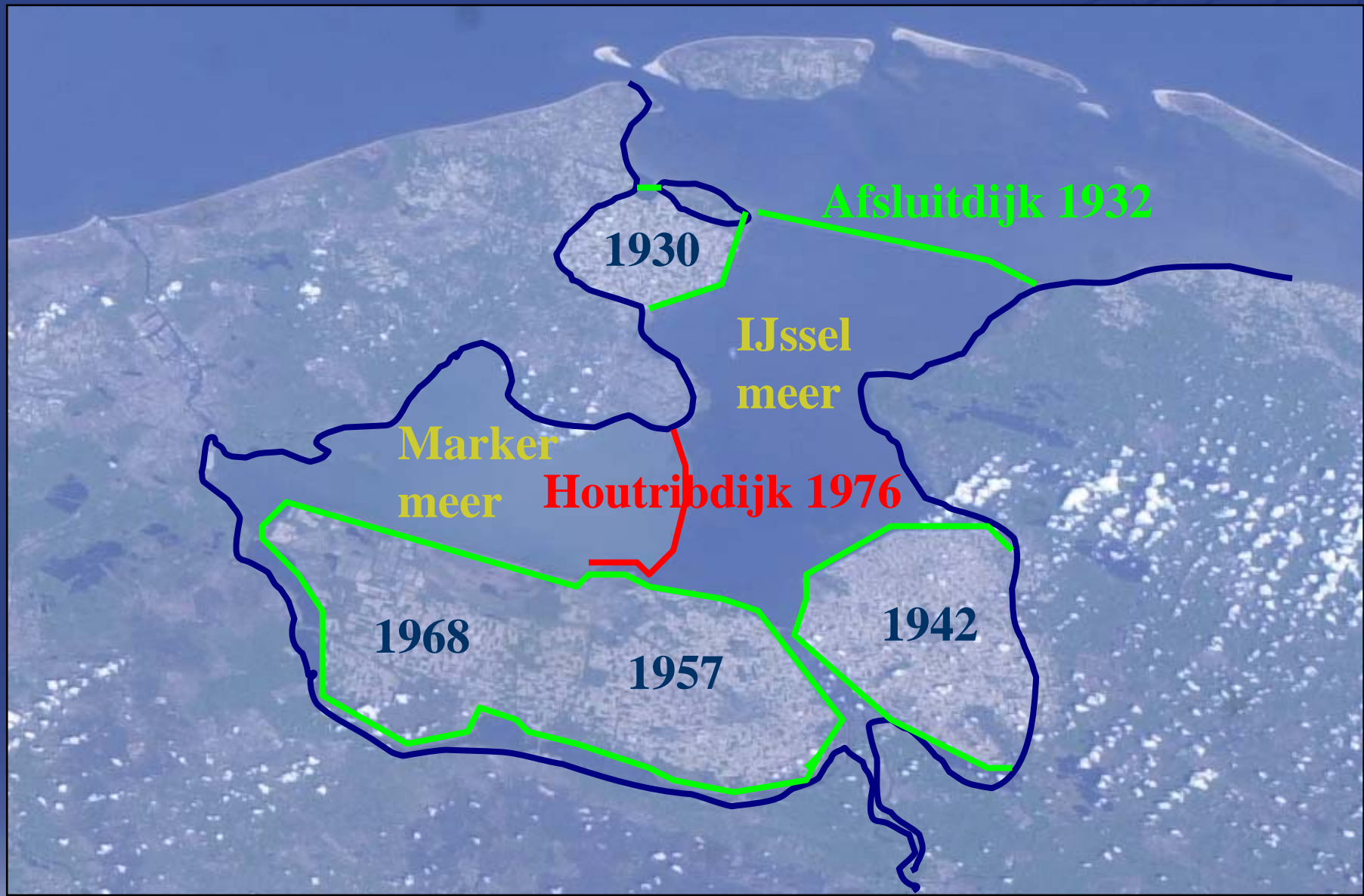

foto: Andre Kuipers

Milieu en Natuur
Planbureau

Ecologie

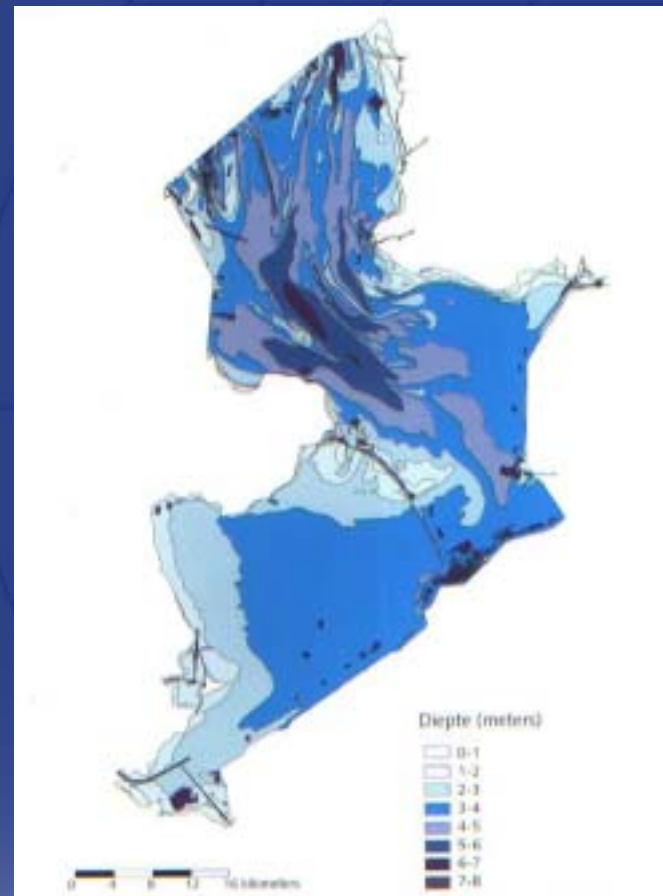
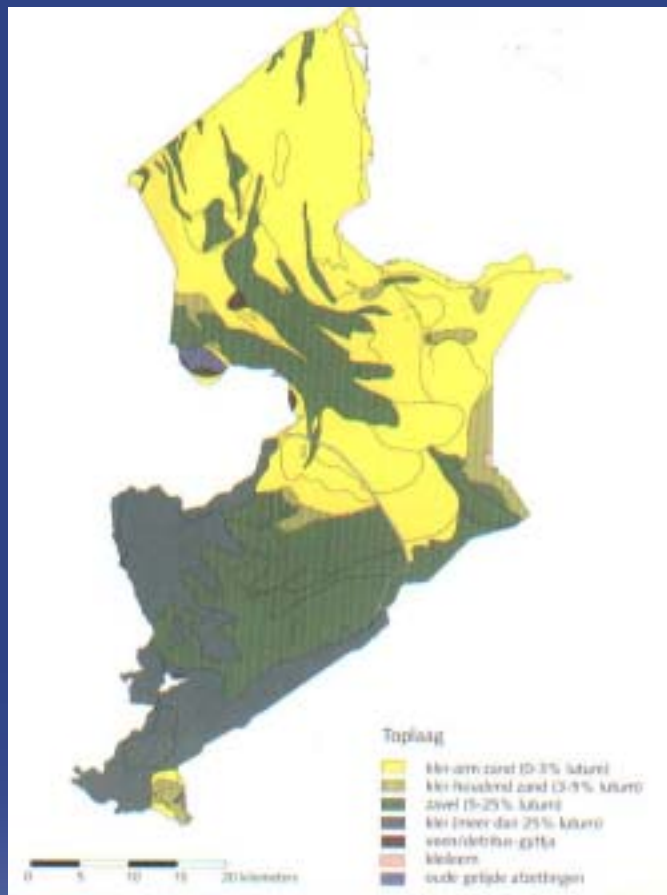
- Historische betekenis
- Actuele ecologische betekenis
- Ecologische problemen

Afsluiting Zuiderzee (1932)

IJssel- en Markermeer: vroegere situatie nog herkenbaar: Bodemkaart Dieptekaart

RIZA (1998)

Ecologische betekenis: historisch

Estuarium:

- Openheid, rust en ruimte
- Dynamiek
- Brakwaterecosystemen, zoet-zout-overgangen
- Zeegrassen
- Kraamkamer voor Noordzeevis
- Vogelrijkdom: internationaal belang

Ecologische betekenis: actueel

- Openheid, rust en ruimte
- Vogelrijkdom: internationaal belang (Ramsarconventie)
- Waardevolle zoetwaterecosystemen (m.n. randmeren): o.a. kranswieren
- Waardevolle moerasesystemen ('wetlands') bijv. Oostvaardersplassen

Beleidsmatig:

- mondiaal: Wetlandsconventie (Ramsar)
- EU: Natura 2000 (Vogel- en Habitatrictlijn)
- EU: Kaderrichtlijn Water

Grote aantallen duikeenden foerageren op het IJssel- en Markermeer

Helder water met waterplanten

Moerasgebied: o.a. Oostvaardersplassen

Visstand en visserij

Spiering

De visserij is een dominante ecologische factor

Slibprobleem in het Markermeer

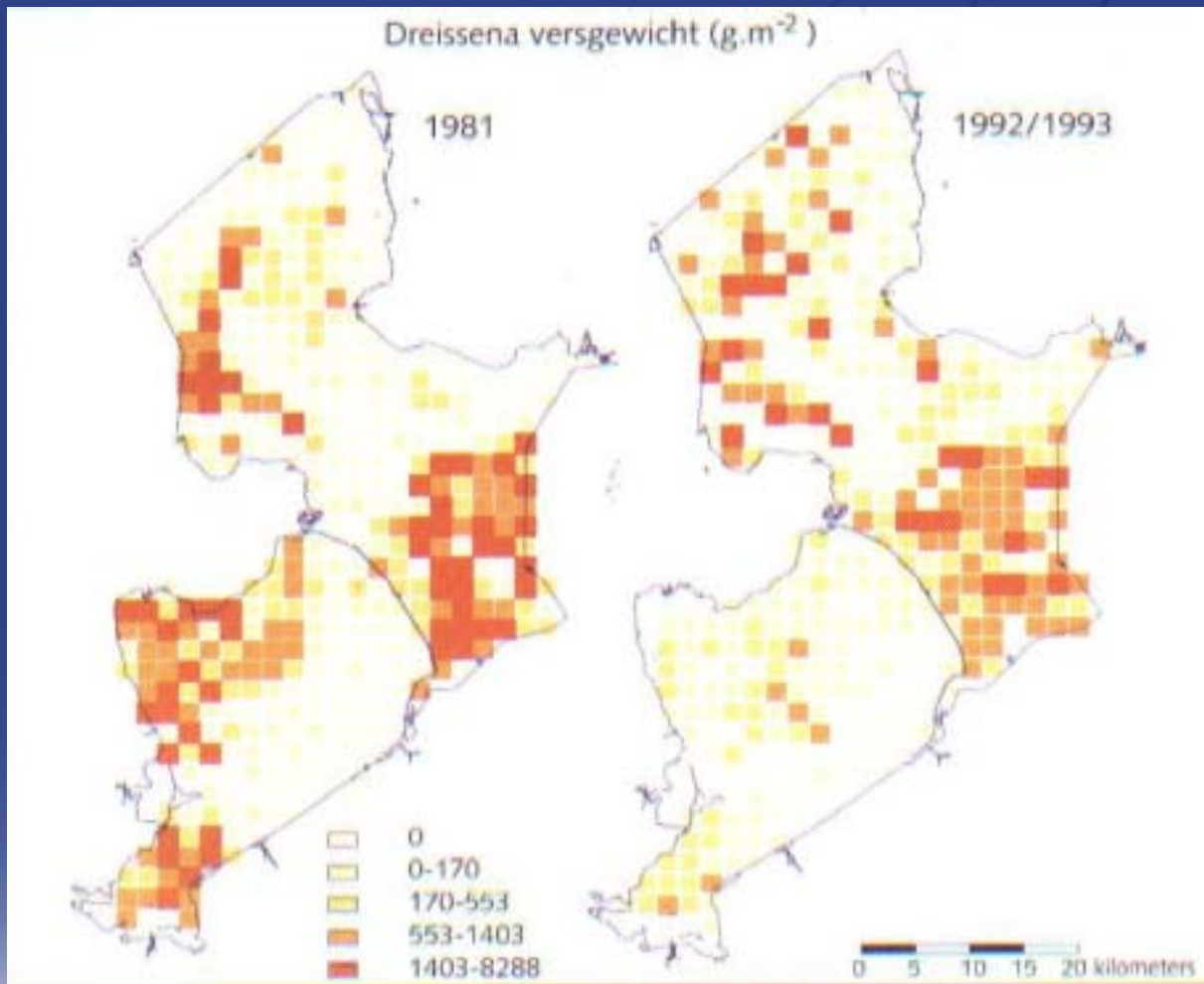

foto: Andre Kuipers

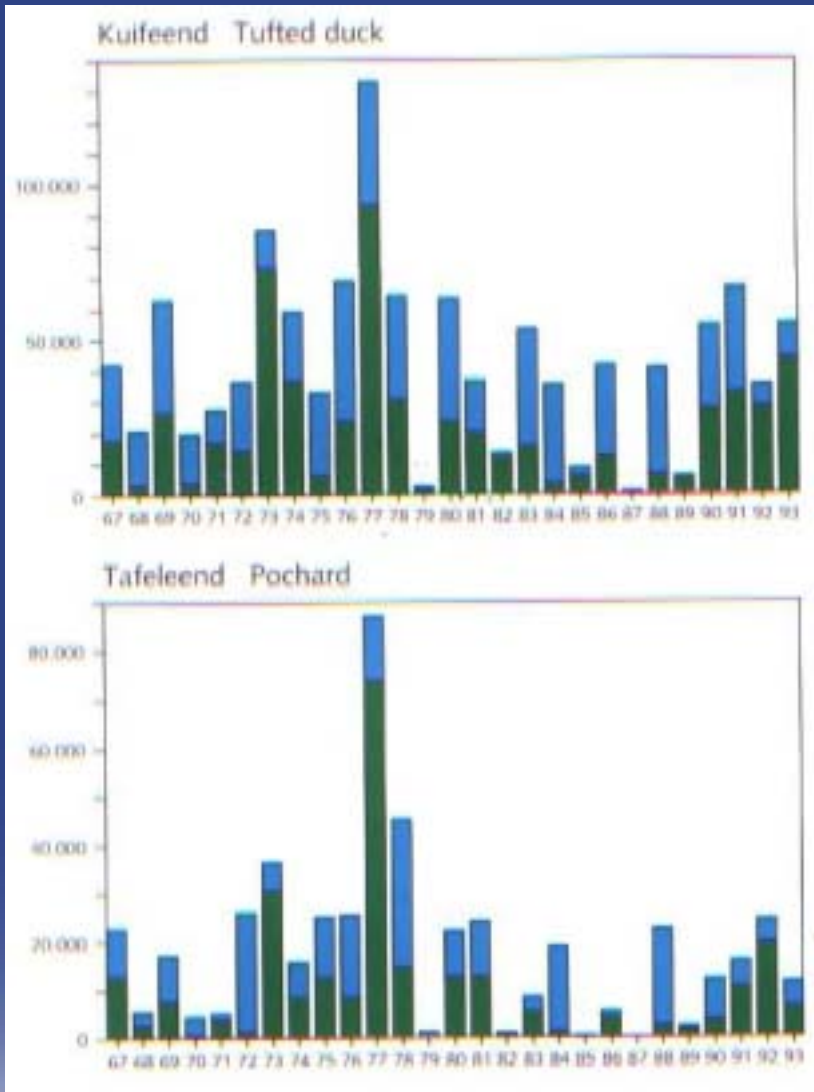

Afname Driehoeksmossel in Markermeer

1981 1993

Afname mosseletende vogels in Markermeer

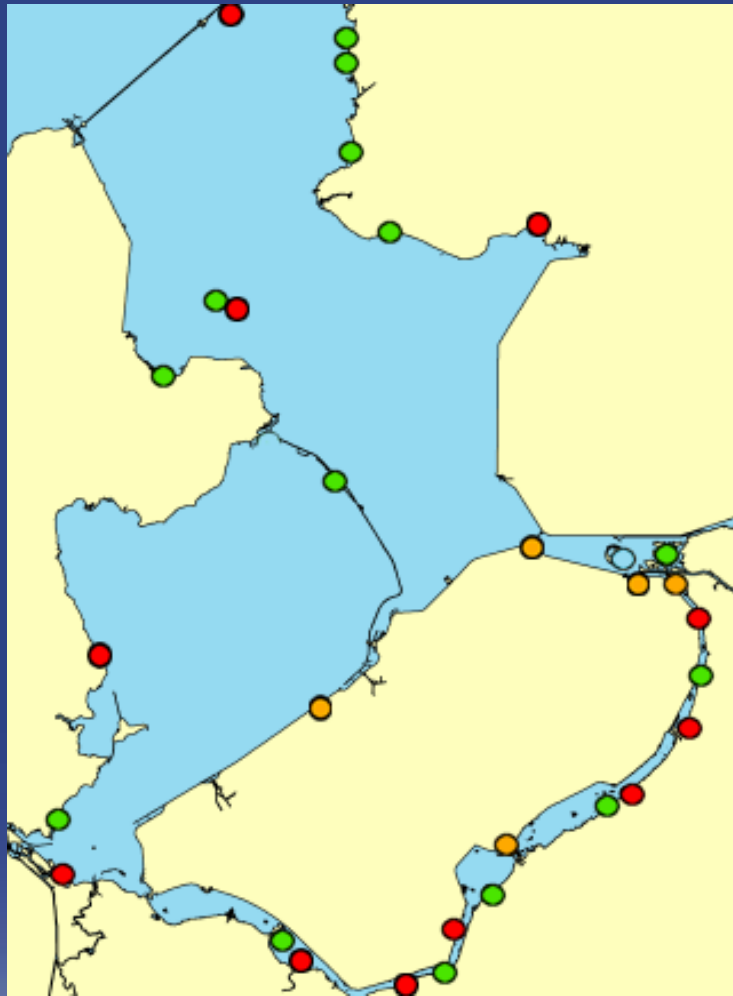
Kuifeend

Ecologische uitdagingen

- oplossing slibprobleem Markermeer
- stoppen van de overbevissing
- herstel van oeverbiotopen

- behoud/herstel waterkwaliteit bij stijging watertemperatuur

Natuurontwikkelingsprojecten

Legenda

- uitgevoerd
- in uitvoering
- planvorming

(Bron: Rijkswaterstaat, directie IJsselmeergebied)

Gebruiksfuncties

Aspect: Maatschappelijke gebruiksfuncties ('people')

- veiligheid
- zoetwatervoorraad
- recreatie

Aspect: Economische gebruiksfuncties ('profit')

- zandwinning
- scheepvaart
- visserij (slechts 5 M€ per jaar)
- wonen?

Opties voor de toekomst

a. Huidige situatie

UITGAANDE VAN HISTORISCHE SITUATIE

b. Herstel van het estuarium

UITGAANDE VAN COMPARTIMENTERING

c. Aanpak slibprobleem Markermeer:

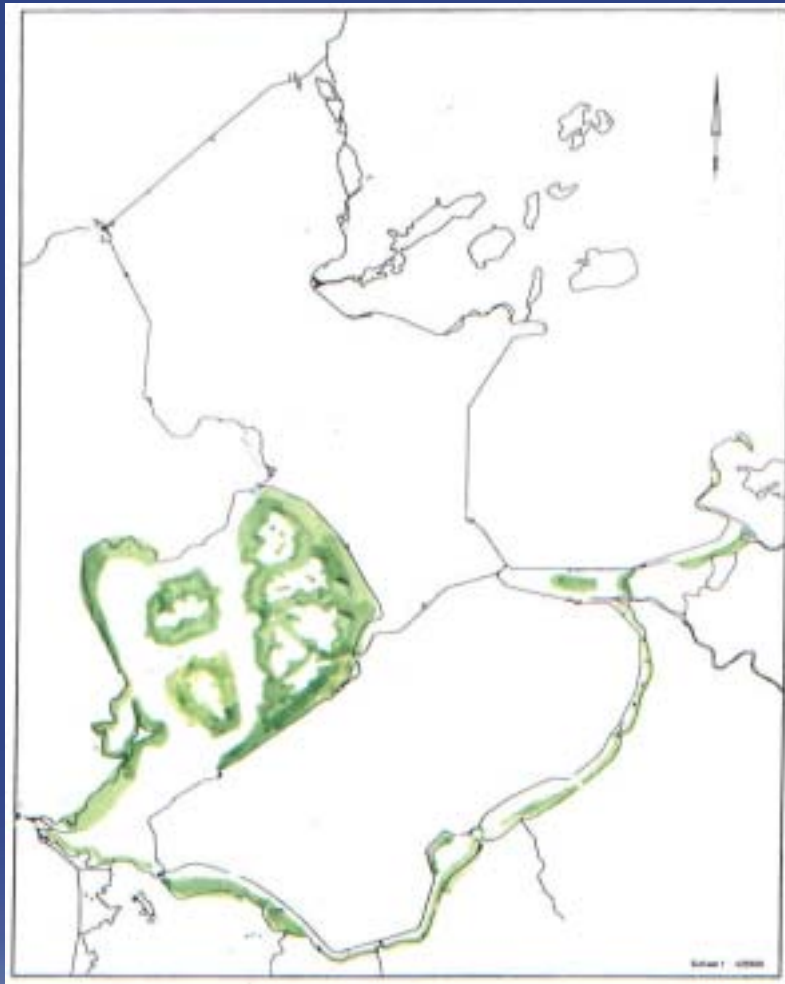
c1. IJsselmeer en Markermeer weer EEN

c2. Alleen aanleg slibvangen (putten)

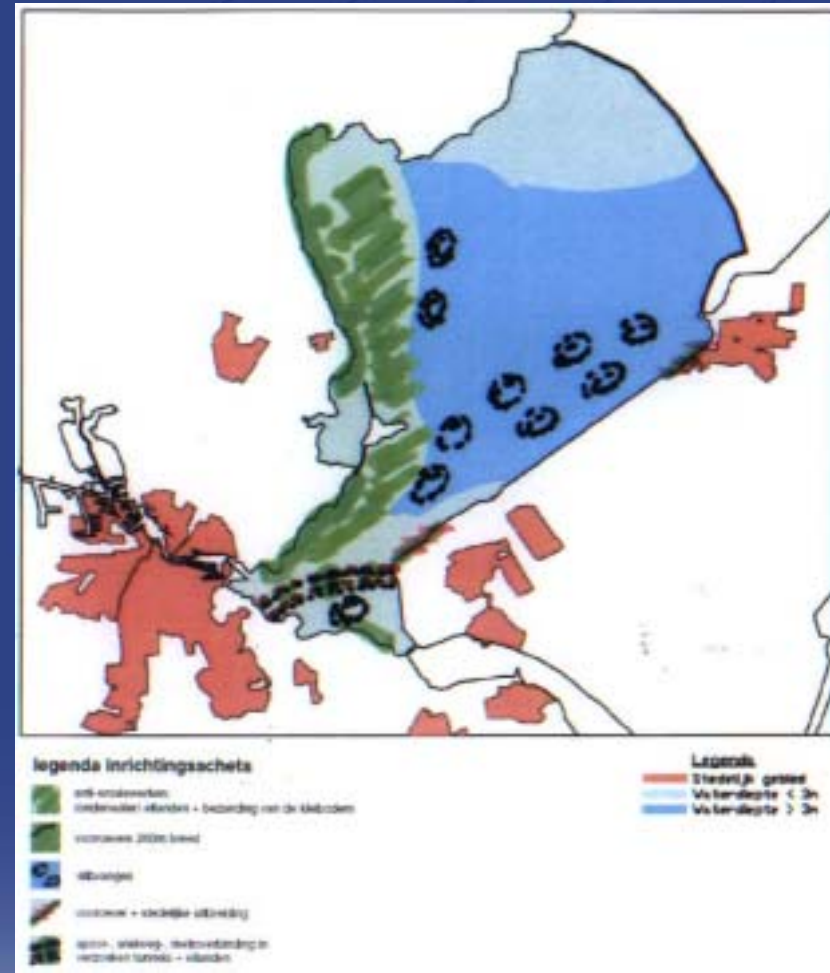
d. IJsselmeer open water, Markermeer andere inrichting met moerasgebieden

e. idem met woningbouw op eilanden

Mogelijke inrichtingsschetsen (1)

Witteveen&Bos, 1992

Boskalis, 2004

Mogelijke toekomst IJsselmeer en Markermeer

Mogelijke inrichtingschetsen (2)

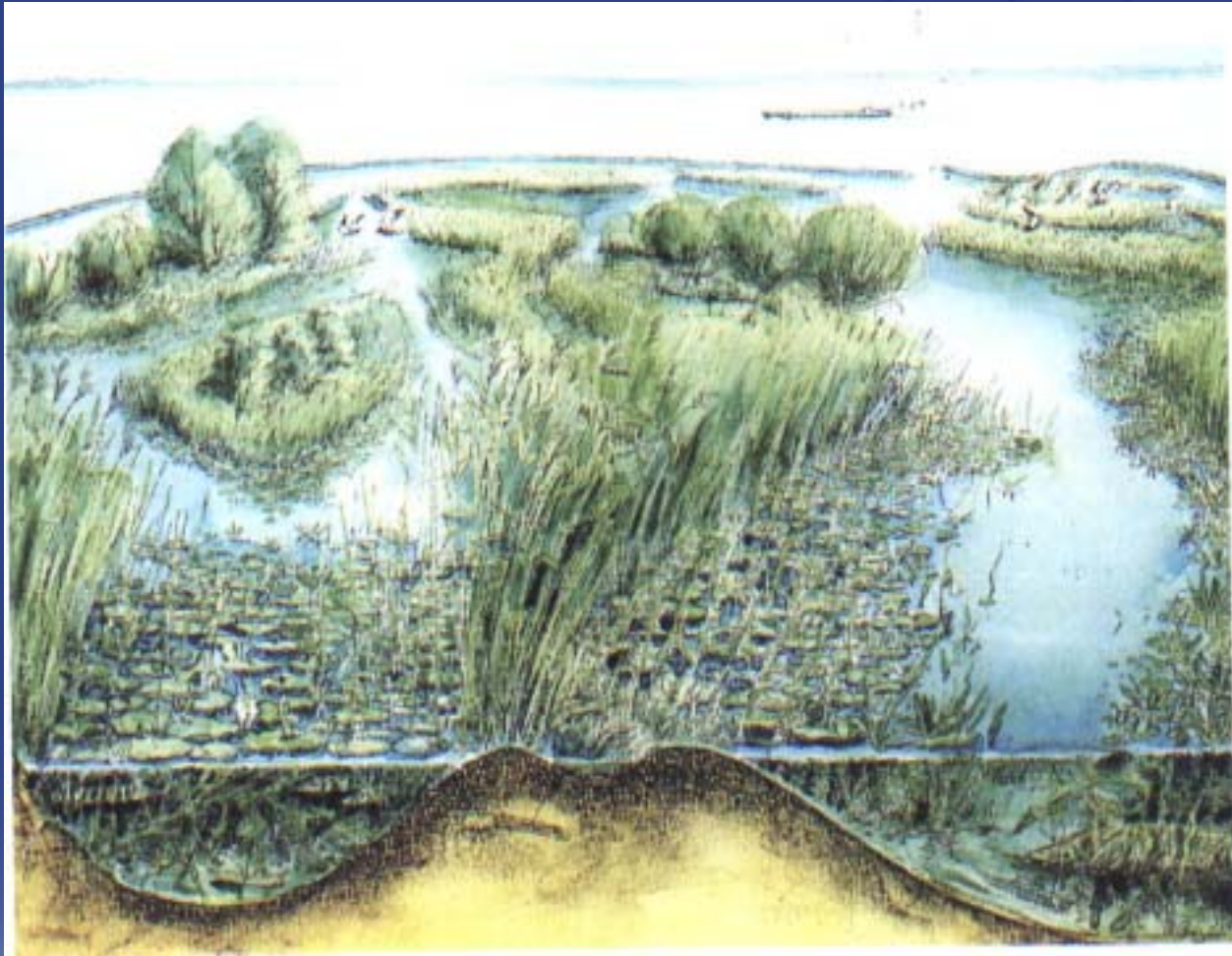
IMSA

Milieu en Natuur
Planbureau

Impressie van mogelijk aan te leggen vooroevers

Opties moeten integraal worden afgewogen

	huidig	estuarium	meren verbinden	Markermeer <i>wetland</i>	Markermeer <i>wetland</i> en wonen
veiligheid	0	-	-	+ / $\pm$	?
zoetwatervoorraad	+	-	+	<u>+</u>	<u>+</u>
waterkwaliteit	-	brak	0	+	+?
openheid	<u>+</u>	+	+	-	-
natuur: open water	- / +	brakwater- natuur	- / +	+/-	+/-
natuur: randen	-	+?	-	+	+
recreatie	+	+	+	+	+
wonen	-	-	-	-	+

Wat wordt de toekomst van het IJsselmeer?

